

DR. C. HARAOUÏ:
A N S C H L U S S .

Příklad Belgie před 100 lety.

I.

Němci jsou v r. 1918 poraženi musili se momentálně zřici rozsáhlých plánů, které si předsevzali k provedení v případě vítězství. Dokud ještě měli naději na vítězství svých zbraní, zakládajíce si na argumentech moci a lhouce svými myšlenkami ke vzpomínkám, které nikdy u nich nebyly vyhlazeny, ke vzpomínkám na svaté římské imperium národa německého, rozhlašovali, že malé a prostřední státy nemají žádného práva na suverenitu, t. j. na neodvislost, a že po dobrém nebo po zlém musí se skloniti před rozkazy Berlína. Obzvláštěm nebezpečím pro Evropu je právě stálá germánská snaha po světském panství. Berlín, opíraje se o německou populaci, jejíž jádro nalézá se ve střední Evropě, která však pronikla do všech sousedních zemí, vymáhá pro sebe právo vládnouti nad všemi Němci. Hranice jeho činnosti jsou nekonečně roztažitelné. Dnes, kdy nutno být trochu skromnějším, přechází se náhle k domnělému principu národnostnímu, či abychom užili výrazu modernějšího, k právu sebeurčení národů, vykládanému způsobem velmi umělým. Veškerá snaha se soustřeďuje v bodě nejmenšího odporu: Rakousko, jež má jazyk i kulturu německou, musí býti připojeno k říši. Nemluví se nyní o ničem jiném než o tomto, avšak myslí se i na něco jiného. Zdaří-li se tento podnik a dá-li Německu do rukou tuto moc, počne ji dále rozšiřovati na ostatní Němce rozptýlené po jiných zemích, na příklad a v prvé řadě na tři miliony Němců v Československu. Bude-li jednou přípustěna anekse Rakouska, jaký princip bude moci býti vyvolán, aby se zabránilo dalšímu pohlcování tohoto druhu? Ostatně uskutečnilo se tento prvý úspěch, Německo stane se tak silným, že nic neodolá jeho vůli. Dosáhne-li tohoto cíle, chopí se opět svých plánů z nedávné doby, možno ostatně říci plánů trvalých. Proto oni naivní lidé, kteří pokládají požadavek ohledně Rakouska za ospravedlněný, nevidí, že pracují ve prospěch nejstrašnějšího imperialistického záměru a zotročení. Bylo nutno podtrhnouti toto ihned na počátku stručné studie problému, který je pro nás nejdůležitějším z těch problémů, kterým Evropa právě hledí vstříc.

Od své porážky Německo obratně obmezilo své ambice na zabránění Rakouska. Nalezlo příznivou půdu v malé republice, zrozené na zříceninách bývalého dualistického imperia. Rakušané byli zničeni sesutím velkého organismu, v němž s Uhry hráli hlavní roli. Ač v hloubi mnozí z nich neměli příliš živé sympatie pro své severozápadní sousedy, věřili, že ve spojení s říší je jejich jediná spása. City velmi různé a i velmi protichůdné na ně v tomto ohledu dotíraly. Přirozeně pangermanisté, kteří vždy v Rakousku existovali, viděli tu jedinečnou příležitost, kdy by mohly zvítěziti jejich myšlenky. Na druhé straně všichni ti, kteří se v Rakousku obávají zavedení socialistického režimu, řekli si, že Německo pomohlo by jim k tomu, aby se předešlo tomuto nebezpečí. Nemáme v úmyslu vyprávěti detailně o všech manifestacích, které byly v Rakousku organisovány pro Anschluss. Bylo by to trochu nudné a naším cílem je ukázati zde, co je možno činiti v současné době, abychom zabránili uskutečnění a abychom ušetřili Evropu od neštěstí, které by bylo toho důsledkem. Obmezíme se jen na přehledně vyznačení hlavních fakt, jichž znalost je nezbytná pro jasnost této otázky.

Německá propaganda neúnavně provozovala v Rakousku horečnou činnost a bez překážky vykonávala svůj vliv na desorientovaný a zneklidnělý národ, zvláště když ty země, které měly zakročovati v opačném smyslu, podaly důkaz nevysvětlitelné apathie. Rakouské národní shromáždění před svým rozjetím rozhodlo v říjnu r. 1920, že v šesti měsících bude se konati plebiscit ohledně připojení. K hlavnímu plebiscitu nedošlo následkem opožděných výstrah, adresovaných spojeneckými kabinetu vídeňské vlády. Nicméně Tyrolsko přikročilo k hlasování na svůj účet a dne 26. dubna 1921

se prohlásilo 144.000 hlasy proti 1.800 pro připojení. V téže době ve Vorarlbersku, které je do slova odděleno od Tyrolska Arelberským massivem, hnutí se projevilo ve prospěch spojení se Švýcarskem. Vídeňská vláda, která nechala německou činnost volně se vyvíjeti, stěžovala si dosti paradoxně a dosti směšně před nejvyšší spojeneckou radou na přízeň, s jakou Švýcarsko přijímalo vorarlberské demonstrace; tato choutka, příznivá Švýcarsku neměla ostatně žádných následků. Avšak Rakušané, kteří do důsledků a otevřeně byli pro Anschluss, byli brzy nuceni osvojit si chování poněkud rozumné, poněvadž potřebovali přízně a i pomoci spojeneckých kabinetů. V červenci r. 1919 zuřivý přívrženec připojení, Otto Bauer, musil opustiti úřad ministra zahraničních záležitostí a kancléř Renner na půl úst učinil několik rozumných slibů. Spojenci jali se skutečně projevovati svou vůli k zabránění Anschlussu, vkládajíce do versailleské smlouvy 80. článek tohoto znění: »Německo uzná a bude přísně respektovati neodvislost Rakouska v hranicích, které budou určeny smlouvou uzavřenou mezi tímto státem a hlavními mocnostmi spojenými a sdruženými; uzná, že tato neodvislost bude nezcizitelná, nebude-li to se souhlasem Rady Společnosti Národů.« O něco později mocnosti umístily ve smlouvě saint-germainské článek 88, který je trochu výslovnější, poněvadž nutí rakouskou vládu k převzetí doplňovacího závazku, a zní: »Neodvislost Rakouska jest nezcizitelná, nebude-li to se souhlasem Společnosti Národů. V důsledku toho Rakousko se zavazuje, aby se zdrželo, vyjma souhlasu zmíněné rady, veškeré takové činnosti, která by vydávala v šanc jeho neodvislost, ať přímo nebo nepřímou a jakýmkoliv prostředkem, jmenovitě až do jeho připuštění jako člena Společnosti Národů, prostředkem účastenství na záležitostech jiné mocnosti.«

Nemůže se říci, že rakouská vláda by úzkostlivě držela daný slib. Bezpochyby není více oddána oficielně pokusům, majícím za předmět bezprostřední spojení Rakouska s Německem; učinila však vše, aby nechala hnutí pro připojení volný průchod k rozvoji a na druhé straně připravovala připojení faktické. V tomto směru uzavřevši smlouvy s berlínským kabinetem, podnikla dílo dalekosáhlé, mající za cíl unifikaci zákonodárství a administrativní úpravy obou zemí. Dílo toto pokračuje metodicky. V několika letech bude uskutečněna mezi Německem a Rakouskem opravdová assimilace, která jednoho dne značně usnadní připojení jednoho k druhému. Jest třeba zaslepenosti západních státníků, aby nezpozorovali nebezpečí tohoto soustavného úsilí a aby se založenými rukama přihlíželi k tomuto postupnému zabírání, když Rakousko, jak je zřejmo, nesetrvává v tom, aby se zdržovalo veškeré takové činnosti, která by vydávala v šanc přímo nebo nepřímou jeho neodvislost. Bude zajisté obtížnější vrátiti to, co bude uděláno, než postaviti se na odpor přípravám pozvolného připojování.

Co se týče německé propagandy, ta jest nejen trpěna, ale i podporována. Nebyla nikdy ani na okamžik přerušena a od počátku podněty přicházely z Německa. Rakouská vláda, pokud jí se týče, podala důkaz významné ochoty. Tak také zavřela oči nad pletichami, které pro daný okamžik měly za cíl oddělití Tyrolsko od Rakouska. Ví, že zabrání jedné nebo dvou provincií Německem rozhodlo by o úplné aneksi celé země. To by se dokončilo, kdyby byla vůle zdvihnutí opět všechny manifestace, jichž Vídeň byla jevištěm.

Ať je jakýkoliv duševní stav Rakušanů, je nepochybně, že to jsou Němci, kteří jej z velké části způsobili. Silný národ, který ví, co chce, vnucuje posléze svou vůli národu sousednímu, beztvaremu a nemocnému, pokud tato vůle není přemáhána z vnějšku vůlí mocnější. Jest jisto, že velká většina Němců si přeje zabrání Rakouska. Občas se ohlašovalo, že existuje v jistých ultrakonservativních kruzích odpor, neboť prý se bojí, aby úloha Pruska nebyla zeslabena přístupem sedmi milionů Rakušanů, kteří by posílili jednak katolíky a jednak socialisty. Tento směr nesporně existuje, ale v praxi jest bezvýznamný. V Německu nikdo nebude moci vážně odporovati Anschlussu, jenž by poražené zemi poskytl skvělou kompensaci a otevřel by jí nad to perspektivy na hegemonii. Každý, kdo v říši má skutečnou cenu, skutečný význam, pracuje k vítězství pangermanismu. Konservativci jsou většinou především nacionalisty a následkem toho nemohli by zamítnouti zvětšení, které by připravovalo zvětšení další a brzy by Německu zajistilo situaci, která by měla převahu. Demokraté byli

vždy přívrženci »Velkého Německa« a zůstávají věrní myšlenkám, které v polovici XIX. století hájili na frankfurtském sněmu. Katolíci vědí, že připojení Rakouska by jim v Německu prospělo, a dík tomuto přírůstku několika milionů souvěrců by jim zajistilo nesrovnatelnou posici. Co se týče německých socialistů, každý ví, že právě oni se chopili otázky připojení, kterou jeden z jejich předáků, p. Loebe, předseda říšského sněmu, neúměrně propagoval. Současný říšský kancléř, pan Hermann Müller, veřejně prohlašoval od listopadu r. 1920 mluvě jménem strany socialistické, že tato strana nikdy neopustila plán velkého Německa a »že se tento plán uskuteční, i kdyby byl svět plný dáblů«. Němečtí socialisté mají dvojitý důvod k vyjádření se v tomto smyslu: byli by ještě početnější a silnější než dnes následkem připojení rakouských socialistů; mimo to, kdyby se Anschluss díky jim uskutečnil, objevili by se v očích všech Němců jako velcí vlastenci, kteří dovedli opravit porážku svého národa. Jako páni II. internacionály, sjednotili na pangermanistické thesi socialisty všech zemí, včítaje v to i socialisty francouzské, kteří s neslychanou nesvědčitostí ukázali se v této věci jako nepřátelé jak své země, tak i nezávislosti evropské.

* * *

Tento běžný přehled sil, které jednájí ve prospěch Anschlussu, stačí k tomu, aby ukázal, že tento se uskuteční, jestliže země, pro které by byl rozsudkem smrti, nezakročí včas. Událost bude osudnou jen v té míře, v jaké bude nečinnost ohledně jejího zabránění. Takový jest povšechně stav skutečností, o němž lidé říkají, že je nevyhnutelný a který jen pro svou hloupost za takový považují.

Jsou beze vší pochyby události, které jsou více či méně nevyhnutelné, ale daleko v menším počtu než se myslí. Zde stojíme před zjevem oboru psychologického. Německo, které se chce zmocnit Rakouska, směřuje k opanování celé střední Evropy a následkem toho celého kontinentu. Stanovisko Rakušanů je jiné. Němečtí propagátoři s velkou bystrostí docílili zdaru, že se jim uvěřilo, že sloučení s velkým Německem by Rakousku přineslo štěstí. Chápu se argumentů morálních i hmotných současně. Rakušané byli hrdí, že byli hlavou rozsáhlého císařství; bylo jim třeba času, aby uvykli myšlence, že jsou jen malým státem. V jejich sklíčenosti volání ve prospěch němectví mělo na ně veliký účinek; úsilím obnoviti je, zdařilo se vytvořiti u nich jakési nadšení, které by brzy schladlo, kdyby národy, které byly takto podrážděny, věděly, že Anschluss by je vystavil všem možným komplikacím a nebezpečím. Musila-li tato pangermanistická akce míti úspěch, je to jistě proto, že před očima Rakušanů se dalo zazářiti domnělým výhodám materielním, které by pro ně vyplývaly ze spojení s říší. Rakousko, tak jako všechny země hluboce rozvrácené, podstoupilo velké hospodářské krize, kterými utrpěla zvláště buržoasie.

Bylo nutno po několika letech, kdy zmatek byl již takový, že se nedoufalo, že bude možno z něho vyjít, aby zakročila Společnost Národů a zavedla v zemi pořádek. Rakušané, zcela apatičtí, zničení mimo to vídeňskou politikou, namáhali se přizpůsobiti se nové situaci. Toto přizpůsobování ponenáhlu pokračuje v ohledu hospodářském. Avšak obyvatelé malé republiky si představují, že Anschluss by jim přinesl zlatý věk, v němž všechny hmotné nesnáze by byly také brzo zdolány. Tato chimerická naděje hrála stěžejní roli ve hnutí, které je pudilo k Německu.

Ve skutečnosti Rakušané brzy by poznali po připojení, že se mylili, či spíše, že byli klamáni; avšak na ústup by bylo pozdě; vykořistěni Německem, stali by se definitivně jeho vězni. Takto Rakousko může žiti v dokonalé nezávislosti za uspokojivých podmínek; a to dokázali před několika léty, opírajíce se o nepopíratelná fakta a s velmi silnou argumentací, dva proslulí technické p. W. T. Layton a pan Charles Rist, kteří byli pověřeni Společností Národů, aby studovali hospodářskou situaci a perspektivy do budoucna této země.

Historie hnutí pro Anschluss jest historií bídy Rakušanů po válce. Během let, kdy zdálo se, že vše se boří, byly jako vředy do duše Rakušanů zasazeny tyto dvě myšlenky, že Rakousko založené mírovou smlouvou saint-germainskou nebude života schopné a že připojením k Německu by tato země

vstoupila ihned do období prosperity. Stěží je nutno to dokazovati, neboť je to zcela zřejmé, že Rakousko současné může velmi dobře žít. Jsou menší státy, které žijí pro hrdost a čest svých občanů, státy, které s půdou mnohem méně úrodnou a s obyvatelstvem méně hustým těší se blahobytu. Rakousko má velmi vyvinutou agrikulturu, má obilí, lesy, vodní síly v hojnosti a obyvatelstvo, které již od dávných časů má smysl pro kvalitní průmysl. Jsou sice obtíže s přizpůsobováním, ale nejsou závažnější než v jiných zemích, které si připravily šťastný osud.

Je tu nepochybně obzvláštní nesnáze, týkající se existence tak velikého města. Ale je to illuse, myslí-li se, že otázka Vídně bude rozřešena připojením se k Německu; naopak. Je jisto, že Vídně se daří daleko lépe, je-li hlavním městem malého státu, než kdyby bylo provinciálním městem na nejzazším jihovýchodě velkého imperia — hlavně se stanoviska hospodářského. Mnichov trpí dnes dosti svou provinciální situací, která pro toto bývalé hlavní město vyplývá z unifikace, která pokračuje v Německu od roku 1919. Co by se stalo s Vídní? . . . Před připojením romantismus, po připojení skutečnost. Rakousko trpí vahou veřejných úkolů, nedostatkem kapitálu a nedostatkem odbytiště. Co se týče veřejných úkolů, Rakousko může si velmi dobře od nich ulehčiti, kdyby se vzdalo přílišné byrokracie a praxe socialismu státního. Získání kapitálu je záležitost vnitřních a zahraničních úvěrů, která nezávisí od rozlohy teritoria: Belgie má více úvěru než Rusko. Co se týče nedostatku odbytiště, Anschluss by to jen zhoršil. Německo ve smyslu hospodářském není pro Rakousko doplněním, naopak je zemí konkurující. Velký německý kapitál, který by se stal po připojení neobmezeným pánem nad rakouským průmyslem, provedl by tu nutný výběr a nutná odstranění, aby zamezil dvojí výrobu a veškerou konkurenci s průmyslem německým. Bohužel veřejné mínění rakouské není již svobodné a vlivy, které na ně působí, jsou tak silné, že se může říci, že Rakousko již se podvoluje protektorátu. A tak hnutí pro Anschluss, pocházející z nesnází hospodářských, přechází na půdu národnostní.

II.

Dnes je Anschluss požadován ve jménu zásad národnostních. Zamýšlejí tím klásti obtíže cizím vládám, zvláště vládě francouzské, tím že se dovolávají práva sebeurčení národů, opírajíce se také o historická práva, a mnoho lidí, zvláště někteří státníci nechávají se tím oslniti: to ukazuje vyjimečný duševní zmatek, který charakterisuje naši dobu. Kampaň, kterou s jistým úspěchem Němci sledují, směřuje k tomu, aby byl uznán princip, že všichni lidé, kteří mluví týmž jazykem, mají patřiti do jednoho státu. Nikdy, když se jedná o pangermanistické hnutí, nikdo se neodvážil promluvit silná slova, která by je zastavila, jako kdyby se každý bál myšlenky vystoupiti proti akci, která připravuje nejhorší převraty. Rakousko není utiskovanou zemí, která by se musela vyhýbat tyranskému jhu. Propagátoři Anschlussu se ostatně sami principům vysmívají: jim jedná se o to, aby se zvětšilo území Reichu, aby byl získán vzrůst jeho síly a aby mu konečně bylo dovoleno zvítěziti v ostatních požadavcích tohoto druhu. Svět stojí před podnikem velkého stylu, který ohrožuje rovnováhu a bezpečnost Evropy. Co by se o tom mělo říci v zemi, kde jest projevována obzvláštní shovívavost vůči germanistickým snahám, kdyby Francie v letech válečných prováděla soustavnou kampaň, aby k sobě připoutala Belgii, pokud jde o francouzský jazyk nebo románské Švýcarsko, a kdyby bylo známo, že na této kampani participuje p. Bouisson, francouzský socialista a předseda poslanecké sněmovny, tak jako je p. Loebe, předseda Reichtagu, a kdyby 14. července za přítomnosti p. Doumergue a ministrů připojení těchto krajů bylo veřejně požadováno, rovněž jako to bylo v Německu před presidentem Hindenburgem a říšským ministrem pro zahraniční záležitosti ohledně cizích zemí s jazykem německým? Nejen že Francie se nepokoušela o nic podobného, kromě dávné doby, o níž se za okamžik zmíníme, ale i když lid velkovévodství lucemburského vyslovil se plebiscitem rok po skončení války pro hospodářské spojení s Francií, zamítla tuto nabídku, aby Belgii dokázala své přátelství a vůli upevniti její nezávislost a poradila velkovévodství, aby se dorozumělo s Belgií. Které jednání je příznivější míru a pravé svobodě národů, chování Německa, které vyhledává připojení sousedních národů, mluvících

jazykem německým, nebo Francie, která nedělá žádné propagandy mezi sousedními národnostmi, mluvícími francouzsky? Avšak je to Francie, která je stále podezřívána z imperialistických úmyslů. Připravuje se předčasné vyklizení Porýní, aniž by bylo hleděno k tomu, aby byla především učiněna přítrž hnutí, které může vystaviti Evropu novým rozvratům, zotročení nebo válkám, které by nutně následovaly, s cílem vzkrísiti hegemonii, jejímuž vzniku lze snáze zabrániti předem. Není nic více překvapujícího než apatie, s jakou zodpovědní státníci přihlížejí rozvoji hrozby, v níž, nejsou-li smyslu zbaveni, nemohou nespátriti nebezpečí.

Jedni se ujišťují, říkajíce si, že Anschluss se nemůže uskutečniti ve smyslu smluv versailleské a saintgermainské jinak, než se souhlasem rady Společností Národů, jejíž jednomyslnost by byla nutná, a že bude tudíž vždy možno se tomu opřítí. Neváhejme říci, že takový duševní stav je dětinstvím. Nemají-li odvahy vysloviti se dnes otevřeně o této věci, lze předpokládati, že budou odvážnější, až situace bude nekonečně žalostnější? Ostatně Společnost Národů nebude pravděpodobně zaujata otázkou, až se bude hleděti vstříc věci dokončené. V tomto okamžiku jako jediný prostředek k rozbití pout, které již existují mezi Německem a Rakouskem, bude bezprostředně zdvihnutí válku, a ježto veřejné mínění nebude připraveno na tento energický čin, můžeme býti jisti, že vše by se skončilo kapitulací před pangermanistickým vítězstvím. Je to to, co chtějí. Ostatně nevyhnou se válce; lze ji toliko oddáliti; vždyť Evropa nikdy trvale nesnesla nějaké hegemonie, potom ale budou se bítí za podmíněk mnohem nesnadnějších a bude to za cenu velkých potoků krve, než náš kontinent skončí uniknutím zotročení. Pacifismus takto chápaný ať z ignorance či z hlouposti byl by zodpověden za nejstrašnější kalamity.

Jako nelze připustiti, že lidé, kteří jsou u vesla, myslí, že i pozdější intervence bude moci zabrániti Anschlussu, jest možno mysliti, že i na jejich vnitřním fóru mají za to, že osud nedovolí tomu se vyhnouti, což by vysvětlovalo jejich bezstarostnost. To by bylo jejich jedinou omluvou — avšak nedá se ani říci, že by to bylo omluvou, poněvadž, jak ukážeme dále, politika, kterou provozují od konce války, neměla by smyslu a jejich povinností by bylo ihned a úplně ji pozměnití, aby ji uvedli v soulad se sgermanisovanou Evropou, jejímuž ustavení hledí vstříc. Avšak, připojme neprodleně, mylíli by se naprosto, domnívajíce se, že Anschluss je nevyhnutelný. Je to dokonale možno připraviti mu pád a ušetřiti Evropu od nekonečných běd, které by byly jeho důsledkem. Prostředek k tomu je vládám dosažitelný, ale je nutno ho použítí bez prodlení a s neochabující energií. Neznají-li ho, mohou si o tom vyžádati poučení našich anglických přátel, kteří dovedli za podobných okolností jednati, jak bylo vhodné a získati výsledek, jaký chtěli. Myslíme, že je zvláště užitečno připomenouti v několika detailech tento případ, neboť, jak se zdá, většina našich současníků si naň již nevzpomíná.

III.

Když Belgie se oddělila od Nizozemí — bude tomu brzy již sto let — neměla snad více národního uvědomění, než má Rakousko dnes; nechtěla býti částí Hollandska, neměla však ani jasné myšlenky o své osobitosti ani význačný smysl pro neodvislost. Oči Belgičanů obracely se k velké zemi sousední, jejíž obyvatelé mluvili týmž jazykem jako polovina jich a všichni jejich lidé vůdčí. Když prosté a čisté připojení se jevílo pro ten okamžik neuskutečnitelným, myslilo se na prostředek spočívající v tom, že by se na nový trůn nastolil syn francouzského krále, vévoda z Nemoursu. Ludvík Filip i jeho vláda si přáli, aby se uskutečnil tento plán, který by zajistil pevné pouto mezi oběma zeměmi. Anglie, která má vždy velmi živý cit pro svůj národní zájem, uvážila, že připojení Belgie k Francii, ať již v jakékoliv formě, bylo by neblahou událostí a že to nemůže připustiti. Nemeškala ani okamžik oznámiti, že se s tím nesmíří za žádných okolností a žádným způsobem; věděla, že jedině nezkrotná vůle, projevující se bez sebe menšího zamlčení, může tomu zabrániti. Vizme s jakou energií její ministr zahraničních záležitostí upozorňoval francouzskou vládu na následky, které by měl jakýkoliv pokus o spojení franko-belgické.

Dne 1. února 1831 lord Palmerston, státní tajemník pro zahraniční záležitosti, napsal lordu Granvillovi, anglickému vyslanci v Paříži:

»Talleyrand (tehdejší francouzský vyslanec v Londýně) mně zkoumal, aby se dozvěděl, zda bych souhlasil s jmenováním vévody Nemourského belgickým králem. Řekl jsem mu, že bychom to považovali za spojení s Francií a za nic jiného a že náleží Francii, aby uvážila důsledky, kterým by vystavila takové nedodržování svých závazků, a že nemyslím, že by většina francouzského národa si přála Belgii za cenu všeobecné války, a že nemyslím, že většina belgická by si přála spojení s Francií a francouzského prince. Ostatní tři mocnosti jsou naprosto v této věci jednomyslné a musím říci, že, jestliže volba padne na vévodu z Nemours, bude to důkazem, že francouzská politika je jako infekce, která se větší na zdi domu a projevuje se postupně u každého obyvatele, který se vystavuje jejímu vlivu. Řekl jsem Talleyrandovi, že myslím, že by neměl přívrženců, které on jako veřejná osobnost musí za sebou mít, a že král, jeho představený, má za sebou toliko stranu, která by neporušila veřejnou důvěru. A dodal jsem, že je nutno říci, která je to strana, ale že nechci věřit, že by to bylo přijato.«

Palmerston byl v této věci v dokonalé shodě s celým britským kabinetem. Dne 2. února Granvillovi napsal:

»Kabinet uvážil otázku vévody z Nemours a rozhodl, jak vám říkám v mé úřední depeši, že musíme žádati na Francii splnění jejího závazku, tím že odmítne přijmouti pro sebe korunu, je-li nabídnuta.

Neradi myslíme na válku, avšak jestliže nikdy jsme nemusili vynaložiti jiného úsilí, současná příležitost je legitimní, a shledáváme, že nemůžeme přijmouti vystoupení vévody Nemourského na belgický trůn bez nebezpečí pro bezpečnost naší země a bez obětí pro její čest.«

Účinek tohoto vážného upozornění byl veliký. Dne 8. února Palmerston oznámil Granvillovi:

»Změna tónu, kterou hlásíte u Sebastianiho mezi jednou a čtyřmi hodinami dne 4. února, musila pravděpodobně pocházeti z toho, že v mezidobí byly přijaty zprávy od Flahanta (Flahant byl vyslancem v Londýně se speciálním a důvěrným posláním) snad telegraficky z Calais, pravíci, že kabinet se ve středu usjednotil, aby čelil zvolení Nemourského a že se rozhodl žádati od Francie, aby to nepřijala, a to pod vyhrůžkou války.«

Nicméně britská vláda měla za to, že musí své výstrahy znásobiti.

»Pečujte«, píše 15. února Palmerston Granvillovi, »prosím vás, o to, ve všech rozhovorech se Sebastianim, abyste mu dal na srozuměnou, že naše touha po míru nás nikdy nezavede k tomu, abychom snášeli potupu ať slovem či skutkem.«

Vláda francouzská vidouc, že jakékoli zasažení belgické neodvislosti by vyvolalo válku a netoužíc po tom riskovati podobnou hru, chtěla nicméně vykoupiti svůj ústup a napověděla, že bude možno jí dovoliti, aby se zmocnila jako kompensace Bouillonu v Belgii a Landau ve Falcku. V Paříži doložili to tím, že je to nutno ke konsolidaci moci pacifického kabinetu. To jsou argumenty téhož druhu, jakých se dnes dovolávají v Německu, aby obdrželi koncese pro vládu Müller-Stresemannovu. V tomto ohledu se anglická vláda ukázala ještě velmi pevnou.

V dopise ze dne 25. března anglický ministr zahraničních záležitostí líčí velmi zajímavá pozorování, která by mohla i dnes býti radou vůči Německu. Palmerston pravil Granvillovi:

»Nemůžeme dosáhnouti bezpečnosti Evropy, nebudeme-li vyžadovati přísné zachovávání smluv a odmítnutí ve všech zájmových úmyslech směřujících k zvětšení. Dáme-li Francii jediný záhon kapusty, opustíme tím pevnou půdu zásad; stalo by se to prostou otázkou stupně či relativní hodnoty různých věcí, které by ona na nás jednu po druhé žádala.

Připustíme-li jednou, že mírumilovné ministerstvo musí býti podporováno satisfakcemi, přiznanými přívržencům války, aniž by se válka riskovala, můžeme dosáhnouti našeho cíle jen, provádějíc to účinně, a víme všichni ne jistě, co by učinilo zadost přívržencům války, ale víme jistě, co by jim neučinilo zadost, a jistě Bouillon a Landau by je neuspokojilo.«

Bude snad uznáno, že to má svoji cenu, předložiti před oči našich současníků výtahy z této diplomatické korespondence týkající se také jednoho Anschlussu, o který se pokoušeli as před sto lety. Palmerston, který jistě měl své chyby, který jistě nebyl přítelem Francie, jehož politika však byla často užitečná k udržení rovnováhy v Evropě a následkem toho k udržení všeobecného míru, přesně naznačuje, co je třeba učiniti, chce-li se zabrániti vzniku nebezpečné události: jedná se o to, bez obalu říci způsobem, který neobsahuje žádného dvojsmyslu, že nelze se s tím smířiti. Naznačuje také našim státníkům závalu politiky, která záleží v tom, že se přiznává vládě, jež se prohlašuje mírumilovnou, pod záminkou, aby byla upevněna, to, co požadují strany nacionalistické a vojenské.

Často lidé mají zájem na tom, aby se řídili zkušenostmi již prožitými; okolnosti se mění, ale veliké zásady politiky, či chcete-li psychologie, zůstávají tytéž. Otevřené jednání anglické vlády došlo chtěného účinku. Vévoda z Nemours odmítl trůn, který mu byl nabídnut, a francouzská vláda nepožadovala bizarních teritoriálních kompensací, o nichž byla mluvila.

Proto o dvanáct let později otázka se objevuje znovu, ač způsobem méně vážným. V r. 1840 byl vyjednáván plán celního společenství mezi Paříží a Brusselem. Vyjednavatelé, kteří byli pověřeni v době, kdy Thiers byl u moci, byli odvoláni v červenci 1841, když byl Guizot ministrem zahraničních záležitostí. Belgičané navrhli zrušení celní čáry mezi oběma zeměmi a zavedení jednotného a totožného tarifu na ostatních hranicích: to byla úplná celní jednota. Guizot nemeškal přesvědčiti se, že anglická oposice nezůstala jen platonickou. Také myšlenka celní jednoty byla opuštěna. Ještě jednou intervence Anglie byla rozhodná, poněvadž byla naprosto jasná. A napříště se již nepomýšlelo na připojení Belgie k Francii, ať již v jakékoli formě. Bezpochyby na konci druhého císařství Napoleon III., upadnuv do léčky, kterou mu nalíčil Bismarck, hleděl vstříc eventualitě zabrání Belgie, avšak to byla jen choutka, jež neměla žádných následků, inspirovaná předsedou pruské vlády, který toho, jak známo, využítkoval v r. 1870. To, co vyniká zřejmostí z historických fakt, hodně zapomenutých alespoň v jich detailech, jest, že vůle Anglie zachránila tuto neodvislost, na kterou Belgie během prvních let své existence nebyla dosud zvyklá, které se však držela stále víc a více a kterou heroicky bránila, když byla napadena jednou z mocností ručících za její neutralitu. Jistý švýcarský spisovatel v jednom článku, ve kterém, jak se zdá, nepřisuzuje Anschlussu velké důležitosti, ač přece byl by Anschluss zvláště nebezpečným pro jeho zemi, pravil nedávno, že se může státi, že Rakousko časem dostane chuť brániti svou nezávislost; odvolává se na příklad Belgie, »která ve čtyřicátých letech chtěla se mermomocí připojiti k Francii skrze celní jednotu, což znamenalo předehtu jednoty politické, a které to bylo zapovězeno.« Souhlasíme zcela s jeho míněním. Radí však současně spojeneckým vládám, aby se nezabývaly Anschlussem, a vyčítá Francouzům a Čechům, že učinili mnoho křiku o této věci. Nerozumíme příliš dobře jeho usuzování. Ve skutečnosti jest jasno, že, bude-li se chtít, aby Rakousko, podobně jako Belgie, si ponenáhlu začalo vážiti své nezávislosti, je třeba, aby byla k tomu ponechána volná chvíle a tudíž, aby se zabránilo připojení k Německu; proto jest nezbytno o tom mluvit i a burcovati evropské mínění, aby vlády se rozhodly konečně učiniti nutné. Belgii bylo zakázáno spojení s Francií v postupných formách, o jaké se pokoušeli. Je nutno tak jednati i vzhledem k Rakousku a k Německu. Daný příklad nemůže být jinak vykládán. Záleží na tom, aby byl následován.

* * *

Vytýčili-li jsme hořejší řádky ženevských žurnalistů, je to proto, že vyjadřují zajímavý stav ducha, který se projevuje v části Evropy. Spisovatelé, kteří se vyjadřují takovým způsobem, hledí, jak se zdá, ne s příliš velkým uspokojením ke spojení austro-německému, když vyzývají ty, kteří v tom vidí nesmírné nebezpečí a kteří to nahlas říkají, aby byli klidni. »Nechte věci běžeti«, v podstatě praví, »Anschluss, provede-li, se uskuteční se jen tehdy, když Francie a Německo budou naprosto usmířeny; a tehdy Francie nebude míti žádného důvodu, aby z toho čerpala podezření.« Považujeme toto mínění za hrubý omyl. Ať je jakýkoli stav francouzsko-německých vztahů, zabrání Rakouska Německem založilo by nebezpečí

ohromně veliké nejen pro Francii, ale pro celou Evropu. Je třeba se zpěčovatí tomu, viděti ty nejzřejmnější skutečnosti, aby se věřilo, že nesmírné Německo nezneužije enormní moci, které dosáhne, bylo by třeba k tomu obzvláštní naivnosti, aby se myslilo, že se Reich spokojí s prvním výsledkem. Rovněž jak bylo řečeno, roztroušení německého živlu v celé střední Evropě má v důsledku, že německá jednota, kterou má Anschluss provéstí, nebude nikdy dokončena. Nestačí stále opakovati, když tolik lidí si dává pásku na oči, že, podaří-li se podnik v Rakousku, bude dále předsevzat i v jiných směrech a bylo by mnohem nesnadnější čeliti operacím pozdějším než čeliti pokusu prvnímu, jednak proto, poněvadž by tu byla přípustěna pangermanistická zásada a za druhé proto, že bychom tu stáli proti Německu mnohem strašnějším. A je zcela dobře možno věřiti, že připojení Rakouska k Německu by zavedlo novou periodu německé hegemonie. Tato fáse by se skončila, jako všechny, kdy převaža jednoho národa se nadmíru upevňuje, strašnými válkami. Je možno a je nutno předejiti takovým katastrofám; energie, o níž nyní budou moci podati důkaz, zachrání životy milionů. Evropa byla by nucena zvednouti se později k obraně proti utiskujícímu pangermanismu; má na tom zájem, aby zakročila ihned. Nechce-li se, aby Německo připojilo k sobě Němce z Čech, a po té ostatní Germány, kteří žijí mimo jeho hranice, ničíc takto kus po kuse Evropu vyšlou z poslední války, jde o to, aby mu bylo zakázáno, aby vložilo ruku na Němce z Rakouska.

Stalo se běžným odsuzovatí starý princip rovnováhy a připisovatí mu většinu obtíží, jimiž trpí Evropa. Věříme, že je to naprosto nesprávná myšlenka a velmi nebezpečná, představovaná čistými theoretiky, kteří nikterak nedbají na lidskou povahu a její slabosti. Řeklo by se, kdyby se jim věřilo, že bouře trvajíc od r. 1914 do r. 1918 musila mít za účinek ráznou přeměnu všech základních snah lidských jako po dotyku kouzelného proutku. A priori již by to bylo velmi nepravděpodobné. Jest nutno jen pozorovatí to, co se děje, aby bylo lze spatřiti omyl, jehož se dopouštějí ti, kteří dělají takto abstrakci ze všech darů zkušenosti. Soulad je jedna z prvých potřeb našeho světa a ta se nezíská bez jisté proporce sil, které tu jsou. Proto se vidí stále mezi organisacemi a konkurujícími útvarý — národy jsou tu formou nejvyšší — vznikati úsilí k zavedení rovnováhy, bez níž není bezpečnosti. Představiti si, že tomu může býti dnes jinak, znamená tvořiti si, jak říkají Angličané, »ráj bláznů«. Stát, který by dosáhl nesmírné moci vztahem k jiným zemím, byl by stržen silou věcí k zneužití síly své — a v každém případě stěží by uznal práva druhých, která jsou rovnocenná právům jeho. Kdo o tom pochybuje, ať uváží jen chování se Spojených Států vůči národnostem střední Ameriky. Jestliže prostě myšlenky lidí, kteří nechťejí viděti, co je a co bude, pokud se lidsky přirozeně nezmění, převládnu, budeme moci se připravití na strašné události. Nechceme říci, že se nemohou, nebo že se nemusí zlepšiti politické a diplomatické metody. Poptávka po rovnováze měla v minulosti často nepřijemnosti, které existence Společnosti Národů pomůže odstraniti. Jest dovoleno očekávatí mnoho od Ženevské ligy, avšak brzy bychom ji přivedli do zkázy, tvrdili-li bychom, že má potlačiti snahu, která odpovídá prvopočáteční nutnosti. Lidé, kteří chtějí, aby hrála roli, která by nemohla býti pro ní, jsou jí špatnými přáteli. Jest a nepřestane býti ne nadstátem, ale společností mocností malých i velkých. Přispěje beze vší pochyby k tomu, aby se zrodil duch širší internacionality; nestane se organismem neodvislým od vlád a národů, které ji založily. Ti, kdo přejí si ji viděti upevňovatí se hmotně i morálně, byli by první, kteří by se znepokojovali vznikem strašlivého imperia, jehož stín by se roztáhl po celé Evropě. Byl by to opravdu konec Ligy, v jejímž lůně aspoň po určitý čas tato mocnost mající převahu by vnucovala svou vůli. Ponenáhlu ve Společnosti Národů i mimo ní země, které by byly ohroženy ve své neodvislosti, by se seskupovaly, aby utvořily protiváhu. A ještě jednou tedy, nebylo by rozumnějším a jednodušším předejiti nebezpečí? Bylo by nepochopitelné, aby malé i střední země, které se nalézají v sousedství Německa, nepoznaly, že jsou zvláště interesovány na tom, aby se předešlo utvoření Pangermanie v obvodu, ke kterému musí tíhnouti po dobrém nebo po zlém, jak bez okolků pravili propagátoři Mitteleuropý, jichž význačné písemnosti jsme citovali výše. Švýcarsko obzvláště, jež je sídlem Společnosti Národů a obsahuje většinu s jazykem německým, bylo by doslovně

udušeno velkým Německem, které si dělá nároky na Rakousko, dovolávajíc se důvodů, které by se mohly hoditi i na jiné kraje německé.

Také je zvláštní, že ve Francii, jak se zdá, věnují jen malou pozornost nebezpečí, které tíží Francii a Evropu. Namítne se nám, že toto nebezpečí není neznámo, a poukáže se na články, které orgány méně či více oficielní zasvěcují čas od času této otázce. Avšak slovní manifestace nemají žádného významu a je nepopíratelno, že neměly žádného účinku; takovýto podnik nelze zastaviti několika články v novinách. Toliko vůle veřejně a pevně vládou vyslovená, že v žádném případě Anschluss nebude strpěn a že bude zabráněn všemi prostředky, bude míti rozhodný výsledek.

* * *

Všechny úpravy, které by bylo lze vypracovati ohledně reparací a bezpečnosti, neměly by žádné trvalé ceny, kdyby se Anschluss uskutečnil. Státník, který by předpokládal, že všechny uzavřené smlouvy se udrží na dlouho, i když by Německo bylo pánem celé střední Evropy a kdyby se stalo tak silným, jak bylo v r. 1914, odhaloval by tím svou neschopnost. Aby se vyhnul obtížnému jednání, obětoval by budoucnost. Jeden z těch Francouzů, kteří se ukázali býti co nejvíce nakloněni smíru obou velkých sousedních zemí, hrabě Vladimír d'Ormesson, má zásluhu za to, že to prohlásil otevřeně: »Jest zvykem říkati, že Anschluss je válka«, napsal. »Nic není pravdivějšího . . . Fakt zabrání Rakouska Říší, i kdyby nezničil samotný evropský řád, zničil by alespoň podmínky tohoto řádu . . . Otevřel by dveře bezprostřednímu návratu choutek, ambicí, rivalit, z kterých se zrodila válka r. 1914.«

Nelze to říci lépe. Vyčítáme však pisateli, kterého tu citujeme, a většině těch, kteří o Anschlussu mluvili, že se neodvážili jíti až na konec své myšlenky. Důvěřující ve články smluv, které stanoví, že Anschluss nemůže se uskutečniti bez schválení Společnosti Národů, věří, jak se zdá, že tato záruka je dostatečná. Naznačili jsme svrchu, proč není: nezabrání se skutečnosti, která je již dokonána, a to bude případem dne, kdy Společnost Národů se bude oficielně zabývatí touto otázkou. V tom okamžiku francouzská republika nebude na tom lépe, než bylo druhé císařství za doby kandidatury prince Hohenzollernského na španělský trůn, a jestliže v této pozdní hodině Francouzové budou chtítí odporovati, nebudou následováni nikým, poněvadž ve svých úmyslech nepředejdou Evropu. V současné hodině je tomu zcela jinak. Jest ještě čas promluviti slova, nad kterými by se svět zamyslí, Němci a Rakušané na jedné straně, a země, které by Anschluss uvrhl do nebezpečí, na druhé straně. Francie je jedinou zemí, která by mohla formulovati nutnou slavnostní výstrahu. Její iniciativa by posílila všechny ty, kteří cítí, jak nebezpečí vzrůstá, kteří jsou však v situaci, v níž sami nemohou do věci promluviti; neztratí příležitosti, aby to nepodporovaly. Jestliže Německo a Rakousko nabudou jednou přesvědčení, že Anschluss by nemohl býti uskutečněn bez války (ten, kdo by dopustil, aby se připojení dokonalo, octl by se, ovšem později, v okolnostech nepříznivých), ustoupí, jako Francie monarchická a Belgie Leopolda I., a zžeknou se podniku příliš riskantního.

Jsou to okolnosti, za kterých, aby se předešlo válce, netřeba váhati s tím, aby se ukázalo na hrozící přišeru; mužná řeč pravdy je mnohem cennější než potěšující klamně formule, které diktuje bázeň ze zodpovědnosti. Tvrditi, že Anschluss znamená válku a neviděti odvahu proklamovati, že bude učiněno vše, aby se jí zabránilo, znamená uplatňovati politiku Gribouille-ovou. Anglie je velmi dobře schopna, aby rozuměla, ačli se s ní dorozumívají bez zamlčování, že také jiná země jedná, jak jí je zvykem jednati, jde-li o její životní zájem.

To, co stěží může se připustiti, je nejasné jednání. Často se žalovalo na francouzskou politiku, že není opravdu dosti upřímná; tato obžaloba je naprosto neoprávněná. Francouzští státníci mají nesmírný strach dotknouti se někoho, ať je to kdokoliv, svými slovy; a proto v nejlepším úmyslu na světě vyjadřují se často strojenými slovy, které nedovolí vždy rozeznati jejich pravý úmysl, či chcete-li, jejich myšlenku z hloubi hlavy.

V předvečer války r. 1914 i sama Anglie osvědčovala tento systém: bojíc se, aby nezhoršila

situaci, nechtěla ve slovech naprosto jasných předejít Německo, které by nezůstalo nečinné v případě, kdyby ona vyprovokovala válku, a že by se dokonale toho chopilo, kdyby se někdo dotkl Belgie. Také většina Němců myslila, že Velká Británie, bojíc se, že bude zapletena do konfliktu a zaneprázdněna záležitostmi irskými, by zůstala neutrální. Kdyby Anglie byla řekla včas způsobem co nejkategoričtějším, že se zúčastní války, Vilém II. a jeho rádci asi by se nepustili do hry za každou cenu. Abychom stručně shrnuli naše myšlenky, řekněme, že kdyby se postupovalo vůči Německu a Rakousku tak, jak to učinila Anglie v XIX. století vůči Francii a Belgii, Francie a mocnosti, které mají zájem na tom, aby byl v Evropě mír a aby všechny národy byly svobodny, by mohly zabránit Anschlussu, tak jako bylo zabráněno v l. 1831 a 1842 podobným pokusům o Anschluss se strany Belgie. Nebude-li tohoto, není spásy. A později Rakousko bude jím vděčno, že zachránily jeho existenci. Samo Německo, tak jako je tomu dnes v případě Francie pokud se týče Belgie, uzná snad, že to bylo rozumné zastaviti se na cestě k rozpjetí, které pro přechodné vítězství by přivedlo nové války a vystavilo by Evropu novým zhoubám.

Často se tvrdí, že není žádného prostředku, kterým by se předešlo zabrání Rakouska Německem. Proto věnujeme se v tomto článku tomu, abychom ukázali, že existuje, a velmi účinný, jen kdyby se ho s nezkrotitelnou vůlí použilo. Rozumí se, že tato vychvalovaná metoda nebude mítí výsledků, nebude-li s vytrvalostí a energií uplatněna; ostatně nic se jinak v životě nepodaří. Je potřebí, aby od nynějška a na přístě v každém okamžiku Německo a Rakousko byly jisty, že Anschluss by měl za bezprostřední následek hroznou reakci. Němci, kteří prostřednictvím loyální a rozumné politiky mohou mítí čestné a vynikající postavení mezi národy, nesmí nevědětí, že by vydali v šanc to, co získali, kdyby se opět pokusili o expansivní a dominační politiku; budou se mítí tedy dvakrát tolik na pozoru před tím, aby nevstoupili na tuto cestu. Co se týče Rakušanů, účinek přímých a silných slov na ně bude ještě větší, poněvadž nade vše se bojí toho, aby nebyli uvrženi do nějaké potyčky. Ostatně jsou k dispozici prostředky přímé, aby se jim dal pocítiti první následek jejich nerozumnosti, a je zvláštní, že toho prostředku dosud užito nebylo. Aby byly usnadněny prvě krůčky rakouské republiky, Spojenci zajistili jí privilegovaný osud. Ve skutečnosti tito občané neplatí nic na reparace; bylo jim povoleno moratorium, které se rovná slevě dluhů, které je ale vždy odvolatelné; mimo to byly jim poskytnuty veškeré možné podpory finanční, aby byli vytrženi z tísně, ve které se ocitli. Od okamžiku, kdy bylo dokázáno, že rakouské vlády, rozumí se tím Mgr Seipel, pracovaly činně pro Anschluss, mělo jim býti ukázáno, že vítězné státy nemají žádného důvodu, aby výhodami všech druhů nadržovali zemi, která by zneužila své nezávislosti tím, že by jí zahubila ve prospěch Německa, a která by se propůjčila založení Mitteleuropy, která má býti jedním ze základních výsledků německého vítězství. Výstraha v jakémkoli materiálním smyslu tohoto druhu dala by Rakušanům na srozuměnou, co by je stálo jejich podrobení se Německu. Největší chyba, jaké se může vláda dopustiti, jest, mítí politiku theoretickou, která se prakticky neuplatňuje: tak dochází k osudným katastrofám.

Dojem, který vyplývá z jednání, které si osvojili lidé, kteří jsou právě u moci, jest ten, že tito lidé zabývají se toliko tím, aby se vyhnuli obtížím, jímž přímo čeliti nemají odvahy, a že shledávají pohodlnějším přenechati to svým nástupcům. »Po nás ať přijde potopa«. Tato slova v historii často opakovaná byla příčinou největších neštěstí. Avšak tito lidé nesmějí se takto skrývati: jestliže se nerozhodují z jakýchkoli důvodů k tomu, aby vyslovili to nezbytné, a jestliže se v několika letech Anschluss uskuteční, veškerá zodpovědnost padne na ně. Vlády, na které by padl tento úkol, až Společnost Národů by byla postavena před hotovou skutečnost, neměly by prostředku, aby jednaly účinně, poněvadž nechaly si uniknouti okamžik účinné činnosti. Nebude to zítra, kdy bude určen osud Evropy; o něm rozhoduje se v tomto okamžiku.

POUKÁZAL JSTE JIŽ PŘEDPLATNÉ? Učiňte tak ještě dnes! Upomínací výlohy se účtují.